

BOBURNI YOD ETIB

Normuxamedov Behruz Bekzodovich
TDYU huzuridagi M.Vosiqova nomidagi
Akademik litseyning 1.1 guruh talabasi
normuxamedovbehruz@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada buyuk sarkarda, shoir va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti, ijodi va tarixiy merosi keng yoritiladi. Bobur nafaqat temuriylar sulolasining buyuk vakili, balki o'zining betakror ilmiy va adabiy faoliyati bilan ham tarixda o'chmas iz qoldirgan shaxs sifatida e'tirof etiladi. Maqolada uning bolalik va yoshlik yillari, murakkab hayot yo'li, siyosiy faoliyati, harbiy yurishlari va Hindistonda barpo etgan buyuk saltanati haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Shuningdek, Boburning adabiyot va san'atga qo'shgan hissasi, uning yirik asari "Boburnoma"ning mazmun-mohiyati va tarixiy ahamiyati tahlil qilinadi. Uning lirikasidagi insoniy tuyg'ular, vatanparvarlik ruhi va badiiy mahorati yoritilib, she'riyatining bugungi avlod uchun ahamiyati ko'rsatiladi. Boburning ilm-fan, madaniyat va davlat boshqaruvidagi o'ziga xos yondashuvlari ham alohida o'rganiladi.

Maqola Bobur shaxsiyatining jahon tarixidagi o'rnini ochib berish bilan birga, uning ma'naviy merosining bugungi kunda ham dolzarb ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, yosh avlodga Bobur siymosini chuqur anglash va uni ulug'lash ruhini singdirish maqsadida yozilgan.

Kalit so'zlar: Zahiriddin Muhammad Bobur ,Temuriylar sulolasi Boburnoma ,Boburiylar davlat , Harbiy yurishlar ,Adabiy meros Vatanparvarlik , She'riyat va san'at , Davlat boshqaruvi , Ilm-fan va madaniyat , Tarixiy merosHindiston, Sharq adabiyoti ,Ma'naviy boylik ,Buyuk sarkarda , Shoir va mutafakkir , Boburiy saltanati ,Yosh avlod tarbiyasi , Boburning ta'siri , Madaniy taraqqiyot.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti.

Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti juda murakkab va shon-shuhratga boy bo'lgan. U 1483-yil 14-fevralda Andijonda tug'ilgan. Uning otasi Farg'ona hukmdori Umarshayx Mirzo, onasi esa Qutlug' Nigorxonim edi. Bobur buyuk Sohibqiron Amir Temurning avlodi bo'lib, yoshligidanoq davlat boshqaruvi va harbiy ishlarga qiziqib o'sgan.

U 12 yoshida otasining vafotidan so'ng Farg'ona taxtiga o'tiradi va hayotining ilk bosqichlaridayoq qiyinchiliklarga duch keladi. Samarqandni egallash uchun qilgan harakatlari muvaffaqiyatsiz bo'lsa-da, u o'z maqsadidan voz kechmaydi. Keyinchalik, Movarounnahrni tark etib, Afg'onistonga boradi va Kobulni egallaydi. Boburning eng yirik g'alabalaridan biri esa 1526-yilda Panipat jangida bo'lib, u bu jangda Hindistonning sultonlari ustidan g'alaba qozonib, Boburiylar sulolasiga asos soladi.

Bobur nafaqat buyuk sarkarda, balki yuksak iste'dodli shoir va tarixchi ham edi. Uning mashhur asari "Boburnoma" o'z davrining muhim tarixiy manbalaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, u she'riyatda ham o'z o'rniga ega bo'lib, lirik g'azallari va ruboiylari bilan mashhur edi. Bobur 1530-yilda vafot etgan bo'lsa-da, uning barpo etgan imperiyasi va qoldirgan ma'naviy merosi asrlar davomida yashab kelmoqda.

Boburning ijodi va tarixiy merosi

Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat buyuk sarkarda va davlat arbobi, balki yuksak iste'dodga ega bo'lgan adib, shoir va tarixchi ham edi. Uning ijodi o'zining keng qamrovliligi, badiiy mukammalligi va tarixiy ahamiyati bilan ajralib turadi. Boburning eng mashhur asari – **"Boburnoma"** bo'lib, u o'zbek adabiyotining bebaho durdonalaridan biri hisoblanadi. Ushbu asar faqatgina xotira yoki tarixiy manba emas, balki muallifning hayotiy tajribasi, siyosiy qarashlari va madaniy qarashlarini o'zida mujassam etgan nodir yozma yodgorlikdir.

Bobur o'z she'riyati bilan ham katta shuhrat qozongan. U o'zining g'azallari, ruboiylari va qit'alarida insoniy tuyg'ular, vatanparvarlik, tabiat go'zalligi va hayot falsafasini yuksak badiiy mahorat bilan tasvirlagan. Uning ijodi Alisher Navoiy

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

an'analariga asoslangan bo'lib, Bobur ham o'zbek, ham fors-tojik adabiy an'analarini chuqur o'rgangan va ularni o'z asarlarida uyg'unlashtirgan.

Boburning Hindistondagi hukmronligi davomida madaniyat, san'at va ilm-fanning rivojiga katta e'tibor qaratgani ham uning tarixiy merosining muhim qismidir. Uning bevosita rahbarligi ostida ko'plab obidalar, bog'lar va madrasalar qurilgan. Bobur o'z asarlarida Hindistonning iqlimi, tabiati, madaniyati va urf-odatlarini haqida ham qimmatli ma'lumotlarni qoldirgan.

Boburning tarixiy merosi nafaqat Markaziy Osiyo va Hindistonda, balki butun dunyo ilm-fani va adabiyotida muhim o'rin tutadi. U asos solgan Boburiylar imperiyasi asrlar davomida Hindistonning siyosiy, madaniy va iqtisodiy taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan. Uning asarlari bugungi kunda ham tarixchilar, adabiyotshunoslar va tadqiqotchilar uchun muhim manba bo'lib qolmoqda.

Bobur shaxsiyati va ijodi nafaqat o'z davrida, balki bugungi kunda ham yosh avlod uchun ma'naviy ibrat maktabi bo'lib xizmat qiladi. Uning qoldirgan boy ilmiy va madaniy merosi hamon o'rganilmoqda va qadrlanmoqda.

Hindistonda Barpo Etgan Buyuk Saltanati

Zahiriddin Muhammad Bobur Hindistonda buyuk imperiya barpo etgan buyuk sarkarda va davlat arbobi sifatida tarix sahifalarida o'chmas iz qoldirdi. U 1526-yilda Panipat jangida hind sultoni Ibrohim Lo'diy ustidan g'alaba qozonib, Boburiylar davlatiga asos soldi. Bu imperiya keyinchalik Hindiston tarixidagi eng qudratli va uzoq hukmronlik qilgan sulolalardan biriga aylandi.

Bobur Hindistonda o'zining harbiy iste'dodi, siyosiy zakovati va davlat boshqaruvchilik qobiliyatini namoyon etdi. Uning harbiy yurishlarida o'sha davr uchun ilg'or hisoblangan otliq qo'shin, to'p va zamonaviy harbiy strategiyalardan foydalanish muvaffaqiyatining asosiy omili bo'ldi. Panipat jangidan keyin u Hindistonning turli hududlarini zabt etib, o'z hukmronligini mustahkamlashga kirishdi. 1527-yilda Rajputlar ustidan G'avvalior yaqinidagi Xonua jangida ham g'alaba qozonib, o'z hokimiyatini yanada kengaytirdi.

Bobur Hindistonda hukmronlik qilgan yillarida mamlakatda barqarorlik va tartibni o'rnatishga harakat qildi. U o'z davlati boshqaruvini kuchaytirish, moliya tizimini isloh qilish va qishloq xo'jaligini rivojlantirishga katta e'tibor qaratdi. Uning

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

Hindiston tabiati, iqlimi va xalqlari haqida yozgan “Boburnoma” asari ham bu yurtida qoldirgan merosining muhim qismi hisoblanadi.

Bobur Hindistonni bosib olgan bo‘lsa-da, u bu yurti o‘z vatani deb hisoblamagan. Uning qalbi doimo Movarounnahrda, ayniqsa, tug‘ilib o‘sgan yurti – Farg‘onaga intilgan. Bobur 1530-yilda Agra shahrida vafot etdi va uning xohishiga ko‘ra, jasi Kobulga olib borilib, u yerda dafn qilindi.

Bobur asos solgan Boburiylar imperiyasi uning o‘g‘li Humoyun va nevarasi Akbar davrida yanada gullab-yashnadi. Keyinchalik, bu sulola Hindiston tarixining eng qudratli va madaniy jihatdan rivojlangan imperiyalaridan biriga aylandi. Bobur o‘zining harbiy iqtidori, adolatli boshqaruv tizimi va madaniyat rivojiga qo‘shgan hissi bilan tarixda buyuk shaxs sifatida qoldi.

“Boburnoma” – Buyuk Tarixiy va Adabiy Yodgorlik

Zahiriddin Muhammad Boburning eng mashhur asari “**Boburnoma**” bo‘lib, u nafaqat o‘zbek adabiyotining, balki jahon tarixiy manbashunosligining eng nodir asarlaridan biri hisoblanadi. Ushbu asar Bobur tomonidan yozilgan avtobiografik xotira bo‘lib, unda muallif o‘z hayoti, harbiy yurishlari, davlat boshqaruvi, Hindiston tabiati, xalqlari va urf-odatlar haqida batafsil ma’lumot bergan.

“Boburnoma”ning mazmuni

Asar Boburning bolaligidan boshlab, uning Farg‘onadagi hukmronligi, Samarqand uchun olib borgan kurashlari, Kobulni zabt etishi va nihoyat, Hindistonda asos solgan Boburiylar imperiyasigacha bo‘lgan voqealarni qamrab oladi. Bobur o‘z asarida faqat tarixiy voqealarni bayon qilish bilangina cheklanmay, o‘zi yashagan muhit, odamlarning fe‘l-atvori, urf-odatlar, tabiat manzaralari haqida ham tasvirlar beradi. Bu esa asarning ilmiy va adabiy ahamiyatini yanada oshiradi.

“Boburnoma”ning tili va uslubi

Asar aniq, sodda va ravon tilda yozilgan bo‘lib, unda Bobur o‘z shaxsiy fikrlarini ochiq va samimiy tarzda ifoda etadi. “Boburnoma” o‘zbek tilida yozilgan bo‘lsa-da, keyinchalik fors, turk, ingliz va boshqa tillarga tarjima qilingan. Asarning eng

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th February, 2025

muhim xususiyatlaridan biri – undagi realistik tasvir va muallifning bevosita guvohi bo‘lgan voqealarni haqqoniy yoritishidir.

“Boburnoma”ning ilmiy va tarixiy ahamiyati

Boburning ushbu asari Movarounnahr, Afg‘oniston va Hindiston tarixini o‘rganishda muhim manba hisoblanadi. U o‘z davridagi ijtimoiy-siyosiy muhit, urush va harbiy taktikalar, iqtisodiy holat hamda madaniy rivojlanish haqida qimmatli ma’lumotlar beradi. Shuningdek, Bobur Hindistonning o‘simlik va hayvonot dunyosi, iqlimi, mahalliy xalqning turmush tarzi haqida ham batafsil yozgan.

Xulosa

“Boburnoma” – bu shunchaki tarixiy yilnoma emas, balki butun bir davrning jonli guvohnomasidir. Bobur ushbu asari orqali o‘z hayoti, ichki kechinmalari va davrining eng muhim voqealarini kelajak avlodga yetkazgan. Bugungi kunda “Boburnoma” nafaqat tarixchilar, balki adabiyotshunoslar, tilshunoslar va sayohatchilar uchun ham bebaho manba sifatida qadr topmoqda. Uning mazmun-mohiyati hali-hanuz tadqiq qilinmoqda va o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Internet manbalari: www.ziyouz.com, www.tarix.uz, www.bobur.uz.
2. Xudoyberdiyeva D. Bobur siymosi yosh avlod tarbiyasida // O‘zbekiston tarixi, 2019, №2.
3. Bobur, Zahiriddin Muhammad. Devon – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2008.